

Біленко О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Бистро А. О.

студентка

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Освітня міграція в українському суспільстві щороку набуває нових обертів через низку освітніх, економічних та політичних проблем. Завдяки глобалізації, яка охопила весь світ, академічній мобільності та інтеграційним процесам національні кордони зникають, а наука стає інтернаціональною, що дає змогу налагодити міжнародне співробітництво та покращити інтелектуальний потенціал людства, але й подекуди призвести до негативних наслідків. З огляду на вказані обставини, дослідження процесів освітньої міграції є підґрунтям для розробки рекомендацій щодо управління цими процесами та їх оптимізації у контексті нових тенденцій та закономірностей.

Освітня міграція як одна із форм міграційного процесу передбачає переміщення людей з метою підвищення рівня освіти, яке в основному носить тимчасовий характер. Освітні мігранти - це найсприятливіша категорія мігрантів, оскільки в основному це талановита, прогресивна, ініціативна та перспективна молодь, яка здатна внести значний вклад в наукову діяльність або стати цінними співробітниками.

На основі загальних законів міграції, теорії факторів «притягання-виштовхування» (pull-push) та сучасного розвитку суспільства виділяють наступні загальні фактори притягання освітньої міграції:

- економічні (рівень оплати навчання, якість життя населення, наявність робочих місць, стабільний розвиток економіки, індекс людського розвитку);
- соціально-культурологічні (висока якість освіти, можливість розвитку та самореалізації, позитивна демографічна ситуація в країні, сприятливі умови праці, злагоджена система охорони здоров'я, відсутність дискримінації);
- природні (сприятлива екологічна ситуація, розвиток природних ресурсів та рекреації, низький рівень радіації);
- політичні (стабільність політичної системи, розвиток демократії, відсутність корупції та воєнних конфліктів) [1, с.22].

Для країн, що приймають іноземних студентів, існують значні переваги: економічні вигоди, технічне вдосконалення освітнього процесу, розвиток туризму, інтеграція закладів вищої освіти до міжнародної освітньо-наукової системи, омолодження структури населення.

Водночас країни, з яких студентська молодь виїжджає, можуть спіткати певні загрози: втрата інтелектуального потенціалу, еміграція через навчання, старіння структури населення.

Навчання за кордоном за умови повернення мігранта на батьківщину має позитивний ефект для країни походження, адже країна отримує підготовленого

спеціаліста з більш широким світоглядом. Однак часто після закінчення навчання у закордонному закладі вищої освіти студенти залишаються працювати в країні, в якій навчались, а відповідно — залишають свій інтелектуальний капітал, необхідний для потенційного розвитку національної економіки, що призводить до старіння структури населення та перетворення освітньої міграції на еміграцію через навчання.

Наразі Україна посідає одне з провідних місць серед країн-донорів перспективних студентів та фактично бере участь у економічному розвитку інших країн світу. За даними ЮНЕСКО, чисельність українських студентів за кордоном стрімко зростає – з 42,5 тис. у 2013 р. до 77,6 тис. у 2019 р. [2].

Найбільше українських студентів у 2019 р. навчалось в Польщі – 26,9 тис., у Німеччині – 6,3 тис., у Чехії нараховувалось 3,2 тис., а у Словаччині – 2,9 тис. студентів. Основними причинами цього стала анексія Криму та військовий конфлікт на сході країни.

У 2022 році у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України цей показник значно збільшиться. Так, наразі провідні українські ВНЗ разом із урядом започаткували програму допомоги українським абітурієнтам Ukrainian Global University (UGU), яка спрощує процедуру вступу, надає високі стипендії, а також якісну базу знань, проте діє вона за умови, що випускники після навчання повернуться на батьківщину задля її відбудови. Серед закордонних вишів до програми долучились такі як Стенфорд, Пітсбурзький, заклад Парижа (Пантеон-Сорбонна), Канади, США, Італії, Німеччини та низка інших [3].

Тривалість військових дій та швидкість післявоєнного відновлення країни є наразі основними чинниками збільшення обсягів освітньої еміграції української молоді. Водночас, подають надію результати опитування КМІС [4]: у разі припинення війни та отримання Україною вагомих гарантій безпеки 85,1% респондентів планують майбутнє своїх дітей/онуків в Україні, і лише 1,8% планують, що діти/онуки виїдуть з України за будь-яких умов.

Література

1. Бачинська М.В., С'єдіна Г.П. Фактори міграційного притягування в контексті соціокультурологічного розвитку регіону. *Молодий вчений*. Київ, 2015. № 2. С. 22–26.
2. Global Flow of Tertiary-Level Students. UNESCO Institute for Statistics : веб-сайт. URL : <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> (дата звернення: 28.10.2022)
3. Ukrainian Global University: веб-сайт. URL : <https://uglobal.university/>. (дата звернення: 28.10.2022)
4. Лише половина українців планує майбутнє своїх дітей в Україні у випадку збереження військової загрози. КМІС соціології: веб-сайт. URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1118&page=1>. (дата звернення: 28.10.2022).